

Fine Arts

ISSN: 1308-7290 (NWSAFA)

ID: 2021.16.1.D0272

Status : Research Article

Received: 17.11.2020

Accepted: 29.01.2021

Dide Akdağ Satır

Istanbul Kültür University, dideakdag@gmail.com, İstanbul-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2021.16.1.D0272
ORCID ID	0000-0001-6238-8731
CORRESPONDING AUTHOR	Dide Akdağ Satır

SAYDAM AMBALAJ TASARIMLARINDA KARŞILAŞILAN GRAFİK TASARIM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZ

Teknolojide yaşanan hızlı gelişim, ambalaj sektörünü de etkilemiştir. Ambalajı satın alan tüketicinin, hedef kitlenin beklentileri de bu yönde değişim göstermiştir. Bu bağlamda yer alan saydam ambalaj tasarımı, ürün satın alırken ürünün tamamen ya da kısmen görünmesine olanak sağlayan, çekici yönü ile net bir içerik önerisi sunmaktadır. Çalışmada, ambalaj türleri arasında önemli bir yeri bulunan ambalaj tasarım türlerinden, saydam çözüm önerisi ile tasarlanan, cam ambalaj tasarım örnekleri, saydam plastik ambalaj tasarım örnekleri, esnek saydam ambalaj tasarım örnekleri ve saydam plastik odacıklı ambalaj türlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda tespit edilen ambalaj tasarım örnekleri üzerinden tasarım aşamasında ve baskı sonrasında oluşan sorunlar incelenmiştir. Tasarım ve uygulama sorunlarında ortaya çıkan bulgular, betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilerek, çözüm önerileri getirilmiştir. Bu çalışma ile bütüncül bir görsel dil ve yapısı ile oluşturulmuş başarılı bir saydam ambalaj tasarımının, rafta doğru bir şekilde yerini alabilmesi için yapılması gerekenler ile yeni bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grafik Tasarım, Ambalaj Tasarımı, Saydamlık, Baskı Türleri, Ambalaj Türleri

GRAPHIC DESIGN PROBLEMS FACED IN TRANSPARENT PACKAGING DESIGNS AND SOLUTION RECOMMENDATIONS

ABSTRACT

The rapid development in technology has also affected the packaging industry. The expectations of the consumer and the target audience who bought the packaging have also changed in this direction. The transparent packaging design in this context offers a clear content suggestion with its attractive aspect that allows the product to be seen completely or partially when purchasing the product. In this study, glass packaging design samples, transparent plastic packaging design samples, flexible transparent packaging design samples and transparent plastic chambered packaging samples; which are designed with transparent solutions and have important places among the packaging types are included. In this context, the problems that occur during the design phase and after printing were examined through the packaging design samples. The findings of the design and application problems were evaluated with the descriptive analysis method and solutions were offered. With this study, a new perspective has been created with what needs to be done in order for a successful transparent packaging design created with a holistic visual language and structure to take its place on the shelf correctly.

Keywords: Graphic Design, Packaging Design, Printing Types, Transparency, Packaging Types

How to Cite:

Akdağ Satır, D., (2021). Saydam Ambalaj Tasarımlarında Karşılaşılan Grafik Tasarım Sorunları ve Çözüm Önerileri, Fine Arts (NWSAFA), 16(1):56-67, DOI: 10.12739/NWSA.2021.16.1.D0272.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüzde ambalaj tasarımı ürünü korumanın, saklamanın ötesinde çok farklı bir noktaya gelmiştir. Rafta tüketicisini bekleyen işlevsel bir pazarlama aracından, tüketicinin algısında yer etmeye hatta kalıcı olmaya çalışan bir rol üstlenmiştir. Bir ürünü diğer ürünlerden farklı kılmayı hedeflemektedir.

Ambalaj tasarımı, markanın algılanmasında da önemli unsurdur. Hedef kitlenin dikkatini çekebilecek yeni nesil unsurlar, tasarımın bir parçası haline gelmiştir. Kişiselleştirilmiş tasarım örnekleri, QR kod ve artırılmış gerçeklik uygulamaları gibi teknolojinin getirdiği birçok özellik tasarıma dahil edilmektedir. Bu sayede oluşturulan etkileşimle, tüketici ile daha derin bir bağ kurulmaya çalışılmaktadır. Sözsüz iletişimin en etkili ifade biçimlerinden biri olan ambalaj tasarımında ilk etkilenilen öğelerden biri de renktir. İçeriğin gücünü gösteren tipografi ile de ürün en çekici biçimde ortaya konmaktadır. Ambalaj tasarımında önemli bir başka olgu ise görsel unsurlardır. Kullanılacak görselin türü de yine hedef kitle ve ürün özelinde planlanmaktadır.

Renk, tipografi ve çeşitli şekillerde kullanılan görsel uygulama seçenekleri; ürünü ve içeriğini etkileyici bir biçimde sunmak, destekleyici bir anlatım yaratmak, hedef kitle ile direkt iletişim kurmak gibi önemli noktalara vurgu yapmaktadır. Ambalaj tasarımının anlatım gücünü artıran unsurlar olan bu kavramlar, grafik tasarım alanında da önemli bir yer teşkil etmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada ambalaj tasarımı içerisinde kullanılan öğelerin kendi arasında doğru bir şekilde gruplandırılması ve birbiriyle uyumlu şekilde görsel bir bütünlük sağlaması için yapılması gerekenler anlatılmaya çalışılmıştır. Bütüncül bir ambalaj tasarım görsel dili, yapısı ile oluşturulmuş başarılı bir ambalaj tasarımının, rafta doğru bir şekilde yerini alabilmesi için yapılması gerekenler ile yeni bir bakış açısı sağlanmaya çalışılacaktır. Ambalaj türleri arasında önemli bir yeri bulunan ambalaj tasarım türlerinden, saydam çözüm önerisi ile tasarlanan, cam ambalaj tasarım örnekleri, saydam plastik ambalaj tasarım örnekleri, esnek saydam ambalaj tasarım örnekleri ve saydam plastik odacıklı ambalaj türlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda tespit edilen ambalaj tasarım örnekleri üzerinden tasarım aşamasında ve baskı sonrasında oluşan sorunlar incelenmiştir. Analiz edilen tasarım ve uygulama sorunları taraması sonucunda ortaya çıkan bulgular, betimsel analiz yöntemi ile çözüm önerileri getirilerek sonuçlandırılmıştır. Tüketici ürünleri genel sınıflandırılmasında kapsamında seçilen ambalaj öğeleri; gıda ve içecekler, güzellik ve kişisel bakım ürünleri başlığı altında yer alan ambalaj örnekleridir.

Ambalaj tasarımı baskı öncesi tasarlama sürecinden endüstri tasarımına, grafik tasarımdan baskı aşamasına kadar birçok tasarım adımını içermektedir. Ambalaj tasarımı kadar ambalaj üretim teknikleri ve teşhir sürecine varan aşamalar da ayrıca önem taşımaktadır. Çalışmada birbirini tamamlayan bu sıralama dizisinin, tasarım sürecinde göz ardı edilmemesi gereken oluşum sürecine, önemli ambalaj tasarım başlıklarına ve yöntemlerine vurgu yapılacaktır. Yine çalışmada gelişen teknolojiye ambalaj üretim teknikleri için kullanılan güncel baskı seçenekleri ile yeni tasarım yaklaşımlarına sahip yazılımların ve gerekli donanımların önemi ortaya konulmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Çalışmada, ambalaj türleri arasında önemli bir yeri bulunan ambalaj tasarım türlerinden, saydam çözüm önerisi ile tasarlanan, cam ambalaj tasarım örnekleri, saydam plastik ambalaj tasarım örnekleri,

esnek saydam ambalaj tasarım örnekleri ve saydam plastik odacıklı ambalaj türlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda tespit edilen ambalaj tasarım örnekleri üzerinden tasarım aşamasında ve baskı sonrasında oluşan sorunlar incelenmiştir. Tasarım ve uygulama sorunları taraması sonucunda ortaya çıkan bulgular, betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilerek ve çözüm önerileri ile sonuçlandırılmıştır.

4. ANAKONU (SUBJECT)

Ambalaj tasarımının tarihi aslında insanın varoluş sürecine kadar dayanmaktadır. Bir ürünü saklamak, korumak gibi güdüler insanın doğası, ihtiyaçları doğrultusunda bulunmaktadır. Emre Becer, ambalaj tasarımını "Bir ürünü pazarlamaya elverişli hale getirmek üzere form, yapı, renk ve imge gibi ürün hakkında bilgi veren, tasarım unsurlarını bir araya getiren yaratıcı bir çalışma alanıdır" olarak açıklamaktadır [2]. Ambalaj tasarımı daha yapılmaya başlamadan önce öngörülü, planlı bir şekilde tasarlanmalı, ürün ve malzemenin nerede ve nasıl kullanılacağı, ürünün raf ömrü göz önünde tutularak hazırlanmalıdır. Grafik tasarımcı, bir ambalaj tasarımı yaparken, ürünün özelliklerini hedef kitleye aktarabilmek için, ürünün pazarlama ve kültürel açıdan tüm yönlerini değerlendirerek tasarıma başlamalıdır. Bir ambalaj tasarımda malzeme seçimi önemli rol teşkil etmektedir. Ürünün cinsine göre ambalaj türü ve malzemesi seçilmelidir.

Ambalaj tasarımları üretilirken, basılı ve dijital ürünlerin tasarımında renkten, tipografi ve görsel ifade olanaklarından faydalanılmaktadır. Ambalaj tasarımı alanında renk, tipografi ve illüstrasyon vb. görsel öğeler kullanılırken, baskı aşamasındaki tekniklerin ve renk kurallarının çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Ambalaj tasarımında renk, tipografi ve görsel unsurlar önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu görsel öğeler ile tüketicinin doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır. Ambalaj tasarımında hiyerarşinin doğru kullanımı, okuyucunun gözünü doğru yönlendirebileceği gibi tasarıma ritim ve armoni katabilmektedir. Ambalaj tasarımı ile grafik tasarım öğeleri görünür hale gelmektedir [1]. Ambalaj tasarımı öncelikle endüstri tasarımıyla, boyutlarıyla, renk ve doku gibi özellikler ile oluşturulmaktadır. Daha sonra ambalaj tasarımına ait nesnel özellikler devreye girmektedir (Görsel 1).

Görsel 1. Uluslararası yaratıcı ambalaj tasarımları [12]
(Image 1. International creative packaging designs)

Ambalaj tasarımında bir diğer önemli unsur bulunduğu raftaki boyuttur. Rakipleri arasında tek başına incelendiğinde, diğerlerinden önce algılanacağı düşünülen, büyük gözükten boyuttaki bir ambalaj, raftaki rakipleri arasında daha farklı gözükabilmektedir. Bu nedenle her zaman rakipleri arasındaki konumu değerlendirilmelidir. Yine dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan birisi de ambalaj tasarımının rengidir. Ambalaj tasarımındaki bir diğer önemli unsur da

başlıkları, metinleri, illüstrasyonlar gibi parçaları bir araya getirmede kullanılan grid (izlek) sistemidir. Tasarıma sistematik bir düzen getiren gridler hem farklı bilgi türlerini ayırt etmek için hem de kullanıcının önem derecelerini görebilmesi için gerekli hiyerarşiyi sağlamaktadır. Ambalaj tasarımı hem görsel hem de tipografik düzeyde problem çözmeyi içermektedir.

Ambalaj tasarımında doku, dokunma duyusuna hitap eden fiziksel bir yapı olarak örneğin mat, parlak, pürüzlü vb. gibi kullanılabilir. Bununla birlikte hazırlanan grafik tasarım kompozisyonları ile kaplama ve arka plan olarak kullanılabilir. Parlak bir yüzeyin ışığı yansıtmadaki rolü ve yaratacağı durumlar öngörülerek tasarımlar hazırlanmalıdır. Bu bağlamda tasarımcı ambalaj tasarımlarını oluştururken tasarımın öğelerini buna göre gözden geçirerek tasarımlarını oluşturmalıdır. Ambalaj tasarımında boşluk önemli başlıklardan birisidir. Boşluklar sayesinde pozitif, negatif alanlar oluşturulabilir. Yine boşluk kullanımı sayesinde kompozisyondaki renkler, formlar, çerçeveler ve imgeler arasındaki mesafeler tanımlanabilir bir düzeye getirilmektedir [1]. Ambalaj tasarımında kullanılan illüstrasyonlar, şekiller tasarım içerisinde yerleştirildiğinde ortaya çıkan sonuç tüketiciyi cezbetmelidir. Ambalaj tasarımı vermek istediği mesajı ilettiğinde ve tüketici onu raftan almaya yöneldiğinde hedefine ulaşmaktadır.

Görsel 2. Farklı kültürlerde yaratıcı ambalaj tasarımları [12]
(Image 2. Creative packaging designs in different cultures)

Tasarım bir amaç için kurgulandığında işlev ortaya çıkar. Özellikle ambalaj tasarımı, tasarımın işlev öğesinin de ön planda olduğu bir örnektir. Alıcının ilgisini çekmek, ürün hakkında gerekli bilgileri ambalaj üzerinde okunaklı ve kolay anlaşılır şekilde vermek, paket içerisindeki ürünü korumak, taşınmasına yardımcı unsurları eklemek gibi detaylar, tasarımın işlev öğesinin altında ele alınabilir. Ambalaj tasarım evreni renklerle doludur. Ambalaj tasarımında ana renkler olan kırmızı, mavi, sarı renklerden de ara renkler olan ikincil renkler ise turuncu, yeşil, mor renkleri de sıklıkla tercih edilen renkler olarak yer almaktadır. İki ana rengin karışımıyla ortaya çıkan ara renkler de yine tasarımlarda vazgeçilmez bir unsur olarak kullanılmaktadır. Birbirlerinin vurgusunu ortaya çıkaran karşıt renkler, titreşim yaratarak çıkartıp, birbirlerini harekete geçirmektedir. Rengin işlevsel etkileri, ambalaj tasarımda kullanılmış olan renklerin oranlarının belirleyiciliği ve baskı kodları önem taşımaktadır. Renkler bireyin algılaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Ambalaj tasarımı bireyin beynine, zihnine ve düş gücüne hitap etmelidir. Renkler, bireylere değişik kavramlar, algılatarak bireyi yönlendirmektedir. Renk ait olduğu ve içinde yer aldığı kombinasyonlarda, tüketicinin duygu durumuna katkıda bulunurken, farklı renklerden oluşan bir düzende ise çeşitlilik duygusu vermektedir. Öncelikle gösterilmek, okutulmak istenilen tasarım

öğeleri renkle ön plana çıkartılabilmektedir. Tasarımın dengelerini oluşturmada ağırlık duygusu yaratmak için kullanılabilir [1].

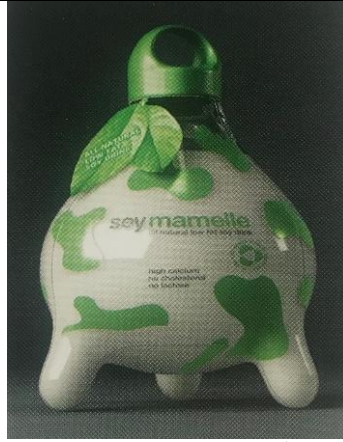
Ambalaj tasarım konusunda renk bağlamında hangi renk kombinasyonlarının bir araya getirileceği önemlidir. Farklı kaynaklarda farklı şekillerde ifade edilebilen renkler, genel ortalamada aynı duygulara hitap etse de kesin bir ifade ile açıklanamamaktadır. Hangi amaçla hangi renklerin kullanılacağına çözümlerinin baştan planlanması, etkili sonuçlar doğurmaktadır. Her rengin bir dili vardır, her renk insan üzerinde farklı etkiler bırakmaktadır. Kırmızı dinamizmi ve tutkuyu çağrıştırırken, siyah, kaliteyi ve lüksü çağrıştırmaktadır. İnsana huzur ve güven veren yeşil ise doğanın ve baharın rengidir. Mavi geniş ufukların, gökyüzünün ve denizin rengidir [4]. Başka bir kaynakta renkler: sakin, barışçıl, hassas, yumuşak bir etki yaratan yeşil renk; neşelendiren, dikkat çeken etki yaratan sarı renk; maviye doğru giden tonlarda kullanıldığında kasvetli, beyaza doğru giden tonlarda kullanıldığında ise huzurlu bir etki yaratan gri renk gibi örneklerle duygular ve renkler olarak ilişkilendirilmektedir [13].

Tablo 1. Renklerin genel algılanışı [3]
(Table 1. General perception of colors)

Renk	Algı	Pazarlama Örnekleri
Kırmızı	Güçlü, Tehlikeli, Heyecanlı, Sıcak, Şehvetli, Dışa Dönük	Nestle, Coca-Cola
Yeşil	Serin, Sakin, Doğal	Clinique Kozmetik, Seven Up, Garanti Bankası
Mavi	Serin, Sakin, Hüzünlü, Saygıdeğer, Otoriter	Davidoff Cool Water Parfüm, Big Blue Ibm, Nivea
Siyah	Soğuk, Prestijli, Sofistike	Label, Negro, Bitter Çikolata
Sarı ve Altın Sarısı	Lüks, Zengin	Ona Ayçiçeği, Gold Card
Portakal Rengi	Sıcak, Doğal ve Samimi	Advantage Card, Lancaster Güneş Ürünleri
Mor	Asalet, İmparatorluk	Milka
Şeffaf	Temiz, Saf, Katıksız	Palmolive Duş Jeli, Celar Choice Ağız Yıkama Suyu

Görsel 3. Clinique yüz nemlendirici, davidoff cool water parfüm şişesi, palmolive duş jeli ambalaj tasarım örnekleri [8, 7 ve 14]
(Image 3. Clinique facial moisturizer, davidoff cool water perfume bottle, palmolive shower gel packaging design examples)

Görsel 4. Soy mamelle soya sütü ambalajı/tasarım: Kian Brand Agency, Rusya [2]
(Image 4. Soy mamelle soy milk packaging/design: Kian Brand Agency, Russia)

Ambalaj tasarımında da doğanın etkileri bulunmaktadır. Doğada yer alan formlar çoğu zaman tasarımcı için ilham kaynağı olabilmektedir. Ambalaj Tasarımcısı saydam malzeme kullanımını yaratıcılığı ile birleştirerek, ambalaj türlerinin kullanımında yine hedef kitlenin istekleri doğrultusunda yeni bir görsel algı yaratabilmektedir. Renk, ambalaj tasarımında görsel kimlik ve aidiyet duygusu yaratmak için de kullanılabilir. 2009 yılında Uluslararası Epica Reklam Ödüllerinde bronz madalya kazanan soya sütü ambalajı [2] sıradışı yapısal tasarımıyla dikkat çekmektedir (Görsel 4).

Görsel 5. Çeşitli markalara ait gıda ürün ambalajları [11]
(Image 5. Food product packages belonging to various brands)

Renklerin anlamları farklı duygular ve ruh halleriyle ilişkilendirilebilmektedir. Estetik ve etkili tasarımlar yapabilmek için kombinasyon örnekleri, görsel unsurların aralarındaki renk farklılıklarını belirgin biçimde vurgulayarak bir renk hiyerarşisi sağlayabilmektedir. Bir tasarımdaki renk unsurunun görsel ağırlığı, diğer tasarım unsurları ile olan ilişkilerine bağlı olarak değişmektedir. Flexo ve Rotogravür baskı teknolojileri kullanılarak tasarlanan ambalaj tasarımlarında kilitli sistemler (zipper), içindeki ürünün taze kalmasına olanak sağlayan yapısı ile gıda kullanımında

uygun örnek çalışmalarıdır. Bu ambalaj tasarımında bölgesel lak uygulanabilmektedir. Kahve, kuruyemiş baharat, şekerleme gibi gündelik kullanım içeren ürünlerde, kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Köşelerinin kesici olmaması için dönüşlü, yuvarlatılmış köşe seçenekleri kullanılmalıdır. Yine üç kenarı kaynak ambalaj uygulamasına örnek yöresel ambalaj tasarımlarında vakumun getireceği özellikle tipografide yaşanacak sonuçları önlemek için, tasarım aşamasında başında, planlı bir şekilde hareket edilmelidir.

Görsel 6. Yöresel vakum ambalaj örnekleri [10]
(Image 6. Traditional vacuum packaging samples)

Ambalaj türleri içerisinde yer alan saydam plastik odacıklı ambalaj türleri güncel bir seçenek olması, ayrıca da koruma, nakliye ve satış yerinde sergileme açısından son derece pratik olması nedeniyle giderek yaygınlaşmıştır. Kenarları tamamen preslenerek kapatılmış olan Clamshell (Midye formu) ambalajlar ve Blister (Kabarcıklı) olarak saydam ambalaj türleri iki farklı şekilde üretilmektedir [2]. Migros temizlik ürünlerine ait blister (kabarcıklı) olarak nitelendirilen ambalaj tasarımının üst bölgesinde yer alan askı deliklerinin (euroslot) geldiği noktaya yerleştirilen, ürün özelliğine ait yazının baskıda kaydığı ve okunaklılığı sağlamadığı gözlemlenmiştir. Bu tür olasılıklara karşı tasarım aşamasında biraz daha fazla önlem alınarak, yazıların kesim aşamasında kaybolmasına neden olacak hatalar en aza indirgenmelidir. Özellikle yazı alanlarının, bu kesim alanlarına yakın yerleştirilmemesi daha doğru bir tasarım anlayışı olacaktır.

Görsel 7. Migros-likit klozet bloğu örnekleri [15 ve 16]
(Image 7. Migros-samples of liquid closet block)

Kabarcıklı olarak nitelendirilen blister ambalaj türlerinde, ürün biçimine göre şekillendirme sağlanabilmektedir. Bu saydam tabakanın yapıştırıldığı bir de arkalık bulunması gerekmektedir. Temizlik ürünleri kategorisinde yer alan bu ürün ambalajları incelendiğinde, seçilen iki örnekte de kullanılan yazıların saydam kabarcıklı olarak nitelendirilen ambalajın altında kalarak, okunmada zorluk yarattığı görülmektedir. Bu tasarımlar hazırlanırken arkalık olarak tasarlanan yüzeyde, kabarcıklı ambalajın geldiği noktaların üst üste geldiği yüzeyler, baştan belirlenmelidir. Soldaki örnekte, sol üst bölümde yer alan "5'li Güç" yazısının, sağdaki örnekte ise sol alt bölgede bulunan ürün özelliklerine ait yazıların okunmadığı görülmektedir.

Görsel 8. Domestos blok koku giderici [5 ve 17]
(Image 8. Domestos block odor remover)

Gündelik yaşamda, gıda endüstrisinde sıkça karşılaşılan bir diğer saydam ambalaj türü de esnek ambalajlardır. Esnek ambalaj türü, ürünü saran, kısmen şeklini alan, katlanabilen, eğilip bükülebilen bir ambalaj türüdür [2]. Esnek ambalajlarda dikkat edilmesi gereken adımların en önemlilerinden biri, ambalajın içerisinde bulunan ürünün rengi ile üzerine gelen yazı ya da formların birbirlerinin etkisini yok etmemesinin sağlanmasıdır. Seçilen yazı karakteri, ürünün üzerinde okunabilecek nitelikte seçilen, aynı zamanda konuya uygun bir yazı karakteri olmalıdır. Alışveriş sırasında saniyeler içinde karar veren tüketici kafa karışıklığı yaşadığında, hemen başka bir ürüne yönelebilmektedir. Bu nedenle ambalaj tasarımının sade, anlaşılabilir bir nitelikte olması önemlidir (Görsel 8). Esnek ambalaj tasarımında dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur da ambalajın kapanış bölgesinde yer alan yapıştırma payının altında kalan bölgenin, birleşim noktası nedeniyle okunamamasıdır. Esnek ambalaj tasarımlarında, bu tür durumlarla karşılaşmamak için sınırlı bulunan bu yazı alanlarında, metnin yer alacağı kısımların önceden planlanması önem taşımaktadır (Görsel 8).

Görsel 9. Pastavilla makarna-tel şehriye ambalajı-kişisel bakım ürünü
[21 ve 22]

(Image 9. Pastavilla pasta packaging-personal care product)

Günümüzde cam ya da plastik şişeler farklı form ve boydaki uygulamaları ve farklı tasarım önermeleri ile raflarda tüketiciye sunulmaktadır. Tekniğe ve tasarıma yönelik teknolojik gelişmeler sayesinde tasarımcılar farklı malzemeler ile farklı algılanan tasarımlar hazırlayabilmektedir. Saydam olarak kullanılan etiketlerin sadeliği ve ürünü cazip kılması nedeniyle etiketler transparan olarak da tasarlanmaya başlamıştır. Ancak bununla birlikte yeni çözümler yeni problemleri de beraberinde getirmiştir. Şeffaf olarak tasarlanan bazı etiketlerde, arka planda kalan yazının, ambalajın ön tarafından görülmesine neden olduğu görülmektedir. Özellikle yanlış kullanılabilen tipografi örneklerinde bu yansımalar daha rahatsız edici ve dikkat çekici hale gelmektedir. Ancak Nivea Yüz Temizleme jeli ambalajının arka yüzüne basılan ve kullanılan ekstra parlak baskı yöntemi ile hem bu doğal , tazeleyici görünüm ve saydamlık korunmuş, hem de yazıların ön yüze yansımaları engellenmiştir (Görsel 10). Tasarım aşamasında düşünülen saydam ambalaj tasarımına ait ayrıntılardaki detayların, baskı sonrası etiket yapıştırma süreci incelendiğinde, hatalı yapıştırılan arka plandaki bir etiketin, ambalajın ön yüzeyinden görünmesine sebep olabildiği görülmektedir (Görsel 10). Ambalaj tasarımında, en sağlıklı yaklaşım olma niteliği taşıyan camın, saydam etiket ya da arka plandan görünür bir tasarım şekli ile ortaya konması durumunda, özellikle tipografinin kullanımına dikkat edilmelidir. Kavisli bir camın oluşturacağı optik yansımalar öngörülerek, henüz tasarımın başında kullanılacak alanlar planlanmalıdır. Ambalaj tasarımında alınacak birebir maketler tasarımda ciddi bir önem taşımaktadır.

Estetik ve sağlıklı bir görünüm sergileyen cam şişe ambalajlarında saydamlığın kullanımı (Görsel 11 ve Görsel 12), tasarımcılar tarafından yeni bir çözüm yöntemi ile ortaya konmaya başlamıştır. Şeffaf olarak kullanılan etiketlerde, arka yüzeyin ambalaj tasarımının ön kısmından görünmesi tasarımcılara farklı bir ilham kaynağı getirmiş olduğu görülmektedir. Örnek olarak seçilen çalışmalarda (Görsel 11) ambalaj tasarımının arka yüzeyinde kalan kısmın iç tarafına gelen bölümüne ürün içeriğiyle ilgili yerleştirilen illüstrasyonlar sayesinde, ürün daha cezbedici bir göstergeye dönüşmektedir.

Tasarımda kullanılan bu estetik yöntem, tasarıma ön-arka plan ilişkisi bağlamında bir derinlik de kazandırmaktadır. Ayrıca bu yöntem sayesinde ürün içerisine ait verilmek istenen bilgiler de tasarımın ön yüzeyinden gözükmemektedir (Görsel 12). Saydam ambalaj tasarımında kullanılan bu yeni eğilimlerin, saydam plastikten üretilen temizlik malzemeleri ambalajlarında da kullanılmaya başladığı görülmektedir [20].

Görsel 10. Pantene saç onarıcı yağ ambalajı-Nivea yüz temizleme suyu ambalajı-Unibaby şampuan şişesi ambalajı-Rebul arka yüz etiketi kolonya şişe ambalajı (Fotoğraf Çekimi: D.A. Satır)
(Image 10. Pantene hair repair oil packaging-Nivea facial cleansing water packaging-Unibaby shampoo bottle packaging-Rebul background cologne bottle packaging)

Görsel 11. Pürsu küçük boy cam şişe örnekleri [9 ve 19]
(Image 11. Pürsu small glass bottle samples)

Görsel 12. Pınar su şişesi ön ve arka plan görünümü-Evian Su Şişesi-Cif sprej temizleyici [6, 18 ve 20]
(Image 12. Pınar water bottle front and background-Evian water bottle-Cif spray cleaner)

Grafik tasarımcılar ve görsel iletişimle ilgilenen herkes gerek geleneksel gerekse çağdaş birçok teknolojik tasarım aracına

ulaşabilmektedir ancak tasarım süreçleri ve bunların sonucunda ortaya çıkan çalışmalar için sağlam bir ürün ve malzeme bilgisi gerekmektedir. Bir ambalaj tasarım görselinin basılabilmesi için iyi bir renk ayırımının özelliklerini, ekstra renk kullanımını iyi bilmesi, tasarımın kaliteli bir şekilde sonlandırılması bakımından önem taşımaktadır. Baskıda doğru renk seçimi yapılabilmesi için dijital ekran renklerinin, doğru kalibrasyon ayarlarının yapılmasını gerektirir. Ambalaj tasarım baskı aşamasına gönderilirken işin niteliği, kullanılacak renklerin özelliği, baskı türü gibi özellikler net bir şekilde teslim edilmelidir [1].

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Başarılı bir saydam ambalaj tasarımı için, içerisinde bulunan tüm öğeler kendi arasında gruplandırılmalı ve birbiriyle uyumlu şekilde görsel bir bütünlük sağlamalıdır. Bütüncül bir görsel tasarım dili ve yapı oluşturulmalıdır. Saydam ambalaj tasarımlarında kullanılan metinler, ambalaj tasarımının karakterine uygun, okunaklı ve net bir yazı karakteri ile tasarlanmalıdır. Ambalaj tasarımı baskı öncesi tasarlama sürecinden, grafik tasarım aşamasına kadar birçok tasarım adımını içermektedir ancak bununla da sınırlı kalmamaktadır. Tasarımın rafta yerini alıp, teşhir edilene kadar geçen süreç de önem taşımaktadır. Birbirini tamamlayan bu sıralama, tasarım sürecinde göz ardı edilmemesi gereken önemli unsurlardır.

Ambalaj tasarımı ile ilgilenen tasarımcılar, üretim teknikleri, güncel baskı seçenekleri ile güncel yeni yaklaşımları yakından takip etmek, başarılı bir ambalaj tasarımı için önemli bir konudur. Gelişen teknolojiye sahip ambalaj üretim teknikleri için kullanılan yazılımların ve gerekli donanımlara sahip çalışmalarını titizlikle yürüten ambalaj üretim tesisleri bu konuda önem arz etmektedir. Gıda ambalajlarının malzeme seçimlerinde, dikkat edilmesi gereken bir diğer hususta ışık, depolama süresi ve ambalajma esnasında gerçekleşen gıda ile ambalaj etkileşmesi sonucu oluşan migrasyon ve gıdalara geçen maddeler olan migrant, yine tasarımda üzerinde durulması, düşünülmesi gereken hayati bir konudur. Uluslararası geçerliliğe sahip sertifikaları olan, otomatik paketleme kapasitesine sahip kuruluşlarda sağlanan yüksek kalite standartları, butik ambalaj tasarım ajanslarında, basımevlerinde ve üretim tesislerinde de devam ettirilmelidir. Ambalaj tasarımının baskıdan kesime tüm süreçlerde estetiğinin, görsel kalitenin sağlanmasına çalışılmalı ve raftaki yerini alana kadar olan tüm süreçte takibi yapılmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Balaban, Y., Akdağ Satır, D., vd., (2019). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Medya ve İletişim, Grafik Tasarım Ders Kitabı.
- [2] Becer, E., (2017). Ambalaj Tasarımı. İstanbul: Dost Kitabevi.
- [3] Odabaşı, Y. ve Barış, G., (2002). Tüketici Davranışı, MediaCat Yayınları, İstanbul.
- [4] Özer, D., (2012). Toplumsal Düzenin Oluşmasında Renk ve İletişim, ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi ISSN: 1309-9302 <http://sobiad.odu.edu.tr> Cilt:3 Sayı:6 Aralık 2012 (Erişim Tarihi:17.12.2020).
- [5] <https://www.akakce.com/koku-giderici/en-ucuz-domestos-5-li-guc-okyanus-ferahligi-blok-fiyati,5761621.html> (Erişim Tarihi:11.12.2020).
- [6] <https://www.baskioncesi.com/downloads/files/ambalaj.pdf> (Erişim Tarihi:08.10.2020).
- [7] <https://www.dilaykozmetik.com/davidoff-cool-water-women-edt-100ml-bayan-parfumu> (Erişim Tarihi:14.12.2020).

-
- [8] <https://www.dilaykozmetik.com/clinique-id-leke-gorunumu-azaltici-aktif-kartus-konsantresi-jelly-set> (Erişim Tarihi:16.12.2020).
- [9] <https://www.divanpastaneleri.com.tr/divan-ekmek-sandvic-kumanya/pursu-su-330-ml>. (Erişim Tarihi:07.12.2020)
- [10] <https://eskaambalaj.com/urun/uc-kenari-kaynak-3-side-seal-torba/> (Erişim Tarihi:18.12.2020).
- [11] <https://eskaambalaj.com/urun/baskili-doypack/> (Erişim Tarihi:28.12.2020).
- [12] <http://www.gencgrafiker.com/ilham-alabileceginiz-farkli-ambalaj-tasarimlari/> (Erişim Tarihi:28.12.2020).
- [13] <https://www.gorselsanatlar.org/gorsel-sanatlarda-bicimlendirme/renk/> (Erişim Tarihi:16.12.2020).
- [14] <https://www.hepsiburada.com/palmolive-luminous-oils-makademia-yagi-nemlendirici-dus-jeli-500-ml-pm-HB0000042FH4> (Erişim Tarihi:03.12.2020).
- [15] <https://www.migros.com.tr/migros-likit-klozet-blok-55-ml-cam-kokulu-p-1ddc0d7> (Erişim Tarihi:22.12.2020).
- [16] <https://www.migros.com.tr/migros-likit-klozet-blok-55-ml-okyanus-ferahligi-p-1ddc0d6>. (Erişim Tarihi:23.12.2020)
- [17] <https://mopas.com.tr/domestos-wc-blok-5li-guc-cam-ferahligi-2li/p/779878> (Erişim Tarihi:24.12.2020).
- [18] <https://mopas.com.tr/pinar-su-750-ml/p/263237> (Erişim Tarihi:14.12.2020).
- [19] <https://www.pursu.com.tr/hakkimizda> (Erişim Tarihi:22.12.2020).
- [20] <https://www.trendyol.com/cif/doganin-gucu-sprey-mutfak-limon-karbonat-750-ml-banyo-sirke-karbonat-750-ml-p-6846787> (Erişim Tarihi:20.12.2020).
- [21] <https://www.trendyol.com/pastavilla/burgu-makarna-500-g-p31888250> (Erişim Tarihi:22.12.2020).
- [22] <https://www.trendyol.com/pastavilla/pastavilla-tel-sehriye-500-g-p-35160967> (Erişim Tarihi:23.12.2020).